

KANTON SARAJEVO

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade

NASTAVNI PLAN I PROGRAM

SREDNJA ŠKOLA ZA STRUČNO OBRAZOVANJE

I OBUKU

Predmet: ZDRAVSTVENA PSIHOLOGIJA I ETIKA

Sarajevo, avgust 2016. godine

Na osnovu člana 70. Zakona o organizaciji uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj.35/5), u skladu sa čl. 25 i 26. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 10/04, 21/06, 26/08, 31/11, 15/13 i 1/16) i čl. 35. i 36. Zakona o srednjem obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 23/10 i 1/16), ministar za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo je imenovao Komisiju za izmjenu nastavnih programa za srednju školu iz predmeta PSIHOLOGIJA

Članovi Komisije za srednju školu:

1. Doc .dr. Maida Koso-Drljević, *Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu*
2. Mirjana Jovanović-Halilović, *dip. psiholog, JU Srednja medicinska škola Sarajevo*
3. Sandra Muratović, *mr. sci psiholog, Druga gimnazija*
4. Đema Voloder-Nadarević, *dipl. psiholog, Prva bošnjačka gimnazija*
5. Lejla Osmanagić, *dipl. psiholog, Srednja škola metalskih zanimanja, Srednja građevinsko- geodetska škola, Srednja mašinska tehnička škola*
6. Lirija Kruša-Bjelošević, *mr. sci. psiholog, Centar za slijepu i slabovidnu djecu i omladinu*

UVOD

Psihologija je nauka o čovjeku, njegovim psihičkim procesima i ponašanju, zbog čega je neraskidivo povezana sa svim područjima ljudskog života i djelovanja.

Zdravstvena psihologija bavi se psihološkim faktorima zdravstvenih rizika, načinima prevencije rizičnih faktora, načinima formiranja pozitivnih oblika zdravstvenog ponašanja i psihosocijalnim vidovima pojedinih bolesti. Jedan od osnovnih zadataka zdravstvene psihologije je naglašavanje važnosti odnosa između zdravstvenog osoblja i pacijenata.

Stečena znanja i iskustva kod učenika razvijaju kompetencije koje jačaju osobni rast i razvoj te stvaraju podlogu za cjeloživotno učenje. U cijelom odgojno-obrazovnom procesu izrazito je važno poticati saradnju, poštovanje, rasprave na temelju argumenata, empatiju i potkrepljivati stavove koji promiču univerzalne ljudske vrijednosti.

NASTAVNI PREDMET: ZDRAVSTVENA PSIHOLOGIJA I ETIKA

RAZRED: III

SEDMIČNO SATI: 1

GODIŠNJE SATI: 35

Zanimanje: medicinska sestra-tehničar, farmaceutsko-kozmetički tehničar, sanitarno-ekološki tehničar, laboratorijski tehničar

CILJ: Upoznavanje učenika s osnovnim naučnim objašnjenjima psihičkog života čovjeka potrebnih za razumijevanje postupaka u ponašanju i prilagođavanju ličnosti, kroz njima bliske i razumljive životne primjere. Zdravstvena psihologija je usmjerena na promociju i očuvanje zdravlja, sprečavanje i liječenje bolesti, utvrđivanje korelata zdravlja i bolesti.

ZADACI NASTAVE SU:

- Sticanje osnovnih saznanja i uvida u savremeni pristup naučnom objašnjenju psihičkog života čovjeka.
- Shvatanje ličnosti u njoj složenosti, interakcijskim odnosima i ukupnosti.
- Upoznavanje uzroka, odvijanja i posljedica čovjekovih reakcija i aktivnosti u formiranju i razvijanju konstruktivnog stava i odnosa prema sebi i drugima.
- Razvijanje interesovanja, motivisanosti i otvorenosti za psihološke spoznaje u medicinskim uvjetima i zdravstvenoj praksi.
- Razvijanje kulture ophođenja i humanizacije odnosa zdravstvenih radnika s bolesnikom / pacijentom.
- Upoznavanje sa značajem i mogućnostima povezivanja psihologije i medicine.

PREGLED PROGRAMSKIH CJELINA

Naziv programskih cjelina	Broj sati
1. Uvod u psihologiju	1
2. Metode i tehnike u psihologiji	3 (2+1)
3. Biološka psihologija	2 (1+1)
4. Kognitivna psihologija	8 (5+2+1)
5. Sposobnosti	3 (1+1+1)
6. Emocije i motivacija	6 (4+2)
7. Ličnost	4 (3+1)
8. Socijalna psihologija	2 (1+1)
9. Psihologija u zdravstvu	6 (4+1+1)
UKUPNO:	35

PROGRAMSKI SADRŽAJI

- 1. UVOD U PSIHLOGIJU** **1**
 - Razvoj psihologije, odnos psihologije i drugih nauka, grane psihologije
- 2. METODE I TEHNIKE U PSIHLOGIJI** **3 (2+1)**
 - Eksperimentalne i neeksperimentalne metode
 - Intervju, testovi, projektivne tehnike, upitnik, socijometrijski postupak
- 3. BIOLOŠKA PSIHLOGIJA** **2 (1+1)**
 - Nervni sistem
 - Endokrini sistem
- 4. KOGNITIVNA PSIHLOGIJA** **8 (5+2+1)**
 - Opažanje i poremećaji opažanja
 - Predstave i halucinacije
 - Pamćenje i poremećaji pamćenja
 - Učenje i vrste učenja
 - Zaboravljanje
 - Mišljenje i vrste mišljenja
 - Pažnja i vrste pažnje
 - Vježba: Poremećaji mišljenja ili mjerenje obima kratkoročnog pamćenja
- 5. SPOSOBNOSTI** **3 (1+1+1)**
 - Pojam i vrste sposobnosti
 - Shvatanja o prirodi intelektualnih sposobnosti, razvoj inteligencije
 - Vježba: Zadatak kreativnosti i inovativnosti
- 6. EMOCIJE I MOTIVACIJE** **6 (4+2)**
 - Emocije: osnovne i složene
 - Kontrola emocija
 - Pojam motiva, motivacija
 - Primarne i sekundarne potrebe, hijerarhija potreba
- 7. LIČNOST** **4 (3+1)**
 - Definicija ličnosti, teorije i tipologija ličnosti
 - Pojam i izvor frustracije
 - Odbrambeni mehanizam ličnosti
- 8. SOCIJALNA PSIHLOGIJA** **2 (1+1)**
 - Predmet socijalne psihologije
 - Stavovi
 - Predrasude
- 9. PSIHLOGIJA U ZDRAVSTVU** **6 (4+1+1)**
 - Definisane, ciljevi i zadaci zdravstvene psihologije, etika zdravstvenog radnika
 - Stres, distres, trauma

- Osnovne poteškoće u komunikaciji s pacijentom
- Psihološka edukacija zdravstvenih radnika
- Vježba: Igranje uloga

ISHODI:

- Razumijevanje i razlikovanje pristupa naučne psihologije i popularne psihologije.
- Razumijevanje metodologije psihološkog istraživanja, kao naučnog načina provjere i razvoja psiholoških spoznaja.
- Usvajanje i razumijevanje osnovnih informacija o biološkoj, kognitivnoj, socijalnoj psihologiji i psihologiji sposobnosti, emocija i motivacije, karakteristika ličnosti i razvojne psihologije.
- Usvajanje, prepoznavanje i korištenje psihološke terminologije u komunikaciji u svakodnevnim životnim situacijama.
- Praktična primjena teorijskih spoznaja psihologije u razumijevanju i tumačenju ponašanja individue, psihičkih procesa i stanja.
- Razmijevanje multidisciplinarnog pristupa u objašnjavanju ponašanja individue s aspekta bioloških, informacionih, prirodnih i društvenih nauka.
- Sposobnost kritičkog evaluiranja psihičkih procesa.
- Sposobnost analiziranja i kritičkog evaluiranja tačnosti zaključaka izvedenih tokom psiholoških istraživanja.
- Vještine analiziranja i interpretacije ponašanja individue. laganje, submisivnost i dr.
- Vještine uočavanja bioloških, situacionih, okolinskih, te ličnih faktora u interpretaciji ponašanja individue.
- Uočavanje psiholoških razlika među individuama i razvoj poštovanja i tolerancije.
- Razvoj viših oblika mišljenja, kritičkog mišljenje putem predviđenih vježbi.
- Razvijanje vještina asertivne komunikacije, timskog rada i drugih poželjnih oblika ponašanja.
- Prilagoditi način komunikacije pacijentima.
- Razvoj vještina argumentovanja i diskutovanja o različitim ambivalentim psihološkim pitanjima.

UPUTA ZA REALIZACIJU PROGRAMA:

Realizacija programa zasniva se na umješnosti predavača da vođenjem putem posmatranja, vježbanja i uvažavanja / usvajanja, učenika uvede u osnove zdravstvene psihologije i etike. Omjer sati planiranih za obradu i sati drugih oblika rada, od ponavljanja i sistematizacije do vježbi, omogućava usvajanje i primjenu nastavnih sadržaja. U realizaciji i relaciji sa sadržajima drugih nastavnih predmeta realizator će sam procjeniti i staviti naglasak na pojedine sadržaje, čime će se olakšati međusobno povezivanje i dopunjavanje unutar nastavnog procesa. Učenici će putem vježbi praktično ovladati pojedinim sadržajima.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA:

- odsjek pedagogija i psihologija
 - a) VII stepen profesor pedagogije i psihologije,
 - b) II ciklus bolonjskog visokoobrazovnog procesa – magistar pedagogije i psihologije;

- odsjek psihologija

- a) VII stepen diplomirani psiholog,
- b) II ciklus bolonjskog visoko-obrazovnog procesa – magistar psihologije i položena pedagoško-psihološka i metodičko-didaktička grupa predmeta

NASTAVNI PREDMET: ZDRAVSTVENA PSIHOLOGIJA I ETIKA

RAZRED: IV

SEDMIČNO SATI: 1

GODIŠNJE SATI: 30

Zanimanje: farmaceutsko-kozmetički tehničar, sanitarno-ekološki tehničar, laboratorijski tehničar

CILJ: Usvajanje znanja o naučnom objašnjenju razvoja psihičkog života čovjeka, zastoja u razvoju i promjenama kao sastavnom dijelu življenja svakog čovjeka, te osnovnim spoznajama iz oblasti zdravstvene psihologije

ZADACI NASTAVE SU:

- Sticanje znanja o osnovnim naučnim spoznajama iz zdravstvene psihologije.
- Sticanje znanja i vještina u prepoznavanju, identifikovanju i tretmanu životnih kriza.
- Sticanje znanja o promjenama u strukturi ličnosti ili kako prihvatiti promjene.
- Razvijanje emocionalnih, socijalnih i komunikacijskih vještina nepophodnih u radu s drugim ljudima.
- Senzibiliranje učenika na prihvatanje osoba s posebnim potrebama i njihovo uključivanje u društvenu zajednicu.
- Ovladavanje vještinama uspješne komunikacije s pacijentom, uspostavljanjem saradnje koja je preduslov povoljnog terapijskog ishoda u poboljšanju kvalitete življenja.
- Usvojiti specifičnosti pristupa bolesniku s psihičkim poremećajima.
- Prepoznati negativan utjecaj komunikacijskih prepreka na interpersonalne odnose.
- Ovladavanje načinima otklanjanja komunikacijskih prepreka iz svakodnevne komunikacije.
- Osvijestiti značaj interpersonalnih vještina u svakodnevnoj interakciji.
- Naučiti primijeniti aktivno slušanje u komunikaciji.

PREGLED PROGRAMSKIH CJELINA

Naziv programskih cjelina	Broj sati
1. Razvojna psihologija	7 (4+2+1)
2. Psihopatologija	6 (3+2+1)
3. Psihoterapija	4 (2+2)
4. Komunikacija	10 (7+2+1)
5. Psihološka podrška	3 (1+1+1)
UKUPNO:	30

PROGRAMSKI SADRŽAJI

- 1. RAZVOJNA PSIHOLOGIJA** **7 (4+2+1)**
- Definisane razvojne psihologije i periodizacija dječijeg razvoja
 - Razvoj govora kod djece
 - Razvoj mišljenja kod djece
 - Razvoj emocija kod djece
 - Socijalni razvoj djeteta
 - Pubertet i adolescencija
 - Vježba: agresivnost kod djece
- 2. PSIHOLOGIJA** **6 (3+2+1)**
- Zdrava i zrela ličnost
 - Epidemiologija i klasifikacija mentalnih poremećaja
 - Poremećaji ličnosti
 - Poremećaji anksioznosti
 - Psihoze
 - Ostali poremećaji: poremećaj ishrane i raspoloženja
 - Vježba: igranje uloga
- 3. PSIHOTERAPIJA** **4 (2+2)**
- Pojam psihoterapije, funkcija, učinak
 - Tarapeut-odnosi, povjerljivost, pristup
 - Vrste psihoterapija-psihoanalitička, realitetna, kognitivno-bihevioralna, geštalt
 - Vježba: individualna i grupna terapija
- 4. KOMUNIKACIJA** **10 (7+2+1)**
- Definisane komunikacije, verbalna i neverbalna komunikacija
 - Komunikacija u zdravstvenom timu
 - Komunikacijske vještine i sposobnosti; samopoštovanje i slika o sebi, otvorenost, ljubaznost i toplina, izbjegavanje stereotipa i predrasuda
 - Komunikacija s osobama ograničenih komunikacijskih sposobnosti
 - Rješavanje sukoba
 - Vještine slušanja
 - Asertivnost i empatija
 - Vježba: nenasilno rješavanje sukoba ili dvojezična abeceda
- 5. PSIHOLŠKA PODRŠKA** **3 (1+1+1)**
- Psiholška podrška
 - Vježba: Šta smo naučili iz zdravstvene psihologije?

ISHODI:

- Usvajanje, prepoznavanje i korištenje psihološke terminologije u komunikaciji u svakodnevnim životnim situacijama.

- Praktična primjena teorijskih spoznaja psihologije u razumijevanju i tumačenju ljudskog ponašanja, psihičkih procesa i stanja
- Povezivanje načina komunikacije s iskazanim zadovoljstvom pacijenata
- Unapređivanje načina komunikacije s pacijentima i medicinskim osobljem u cilju uspješnijeg ishoda liječenja
- Razvijanje vještine aktivnog slušanja
- Razvijanje vještine analiziranja i interpretacije ljudskog ponašanja (npr. laganje, submisivnost...)
- Razvijanje vještine uočavanja bioloških, situacionih, okolinskih, te ličnih faktora u interpretaciji ljudskog ponašanja.
- Prepoznavanje razlika među ljudima i razvoj poštovanja i tolerancije.
- Razvoj viših oblika mišljenja (npr. kritičko mišljenje) putem situacionih vježbi.

UPUTA ZA REALIZACIJU PROGRAMA:

Realizacija programa zasniva se na umješnosti predavača da vođenjem putem posmatranja, vježbanja i uvažavanja / usvajanja, učenika uvede u osnove zdravstvene psihologije i etike. Omjer sati planiranih za obradu i sati drugih oblika rada, od ponavljanja i sistematizacije do vježbi, omogućava usvajanje i primjenu nastavnih sadržaja. U realizaciji i relaciji sa sadržajima drugih nastavnih predmeta realizator će sam procjeniti i staviti naglasak na pojedine sadržaje, čime će se olakšati međusobno povezivanje i dopunjavanje unutar nastavnog procesa. Učenici će putem vježbi praktično ovladati pojedinim sadržajima.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA:

- odsjek pedagogija i psihologija
 - a) VII stepen profesor pedagogije i psihologije,
 - b) II ciklus bolonjskog visokoobrazovnog procesa – magistar pedagogije i psihologije;
- odsjek psihologija
 - a) VII stepen diplomirani psiholog,
 - b) II ciklus bolonjskog visoko-obrazovnog procesa – magistar psihologije i položena pedagoško-psihološka i metodičko-didaktička grupa predmeta

NASTAVNI PREDMET: ZDRAVSTVENA PSIHOLOGIJA I ETIKA

Razred: IV

Sedmično sati: 2

Godišnje sati : 60

Zanimanje: medicinska sestra-tehničar

CILJ: Usvajanje znanja o naučnom objašnjenju razvoja psihičkog života čovjeka, zastojsima u razvoju i promjenama kao sastavnom dijelu življenja svakog čovjeka. Upoznavanje učenika s osnovnim znanjima o utjecaju psihičkih faktora na zdravlje i bolest čovjeka, kao i utjecaju bolesti i tjelesnih smetnji na nastanak i razvoj psihičkih poteškoća.

ZADACI NASTAVE SU:

- Sticanje znanja o osnovnim naučnim spoznajama iz oblasti zdravstvene psihologije i etike putem kreativnog i produktivnog uspostavljanja relacija između teorija, metoda i njihove primjene.
- Usvajanje znanja o osnovama razvojne psihologije te uočavanju razvojnih poteškoća kod djece.
- Sticanje znanja i vještina u prepoznavanju, identifikovanju i tretmanu životnih kriza.
- Senzibiliziranje učenika na prihvatanje osoba s posebnim potrebama i njihovo uključivanje u život društvene zajednice.
- Upoznavanje s oblicima rada s osobama s posebnim potrebama i sredinom u kojoj žive.
- Upoznavanje s faktorima koji utječu na profesionalno sagorijevanja i sa negativnim posljedicama dugotrajne izloženosti stresu.

PREGLED PROGRAMSKIH CJELINA

Naziv programskih cjelina	Broj sati
1. Razvojna psihologija	7 (4+2+1)
1. Psihopatologija	15 (11+3+1)
3. Stres i tjelesno zdravlje	9 (5+3+1)
4. Komunikacija	22 (15+5+2)
5. Psihoterapija	4 (2+2)
6. Uloga zdravstvenog radnika i etika	3 (1+1+1)
UKUPNO:	60

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. RAZVOJNA PSIHOLOGIJA 7 (4+2+1)

- Predmet razvojne psihologije i periodizacija dječijeg razvoja
- Razvoj govora kod djece
- Razvoj mišljenja kod djece
- Razvoj emocija kod djece
- Socijalni razvoj djeteta
- Pubertet i adolescencija
- Vježba: Agresivnost kod djece

2. PSIHOLOGIJA 15 (11+3+1)

- Zdrava i zrela ličnost
- Epidemiologija i klasifikacija mentalnih poremećaja
- Poremećaj ličnosti
- Poremećaj anksioznosti
- Psihoze
- Alkoholizam
- Narkomanija
- Poremećaji ishrane
- Poremećaji raspoloženja
- Dječiji poremećaji, autizam, hiperaktivnost, poremećaj senzorne intergracije
- Vježba: Igranje uloga

3. STRES I TJELESNO ZDRAVLJE 9 (5+3+1)

- Pojam, definicija i djelovanje stresa
- Teorije stresa
- Djelovanje stresa na pojedine organske sisteme i imunološki sistem
- Sprječavanje djelovanja stresa i suočavanje sa stresnim situacijama
- Suočavanje sa traumatskim iskustvima u dječijoj dobi
- Vježba: Tehnike relaksacije

4. KOMUNIKACIJA 22 (15+5+2)

- Definisane komunikacije, verbalna i neverbalna komunikacija
- Osnovne komunikacijske vještine u razgovoru
- Komunikacijske vještine i sposobnosti; samopoštovanje i slika o sebi, otvorenost, ljubaznost i toplina, izbjegavanje stereotipa i predrasuda
- Aktivno slušanje
- Asertivnost
- Empatija
- Komunikacija sa osobama različite životne dobi: djecom, adolescentima i starijim ljudima
- Komunikacija s osobama ograničenih komunikacijskih sposobnosti
- Komunikacija u zdravstvenom timu
- Rješavanje sukoba, vrste sukoba, uzroci sukoba, oblici sukoba, sukobi na poslu

- Žalovanje
- Vježba: nenasilno rješavanje sukoba ili dvojezična abeceda

5. PSIHOTERAPIJA

4 (2+2)

- Pojam psihoterapije, funkcija, učinak
- Tarapeut: odnosi, povjerljivost, pristup
- Vrste psihoterapija: psihoanalitička, realitetna, kognitivno-bihevijoralna, geštalt
- Vježba: individualna i grupna terapija

6. ULOGA ZDRAVSTVENOG RADNIKA I ETIKA

3 (1+1+1)

- Etička pitanja u zdravstvenoj psihologiji
- Psihološka podrška
- Vježba: Kako vidim sebe u budućnosti, donošenje odluka

ISHODI:

- Ovladavanje vještinama uspješne komunikacije s pacijentima uspostavljanjem uzvratne saradnje kao preduvjeta povoljnog terapijskog efekta u poboljšavanju kvaliteta življenja.
- Prepoznavanje negativnog utjecaja komunikacijskih prepreka na interpersonalne odnose.
- Ovladavanje načinima otklanjanja komunikacijske prepreke iz svakodnevne komunikacije.
- Osvještavanje značaja interpersonalnih vještina u svakodnevnoj interakciji.
- Naučiti primijeniti aktivno slušanje u komunikaciji.
- Primijeniti psihološka znanja i vještine u očuvanju zdravlja.
- Uočiti potrebne komunikacijske vještine u radu sa pacijentima, naučiti otkloniti komunikacijske prepreke iz svakodnevne komunikacije.
- Usvojiti specifičnosti pristupa bolesniku s psihičkim poremećajima.
- Razviti emocionalne, socijalne i komunikacijske vještine potrebne u odnosima s drugim ljudima.
- Razvijanje vještine aktivnog slušanja
- Razvijanje vještine analiziranja i interpretacije ljudskog ponašanja (npr. laganje, submisivnost...)
- Razvijanje vještine uočavanja bioloških, situacionih, okolinskih, te ličnih faktora u interpretaciji ljudskog ponašanja.
- Prepoznavanje razlika među ljudima i razvoj poštovanja i tolerancije.
- Razvoj viših oblika mišljenja (npr. kritičko mišljenje) putem situacionih vježbi.

UPUTA ZA REALIZACIJU PROGRAMA:

Aktivnosti tokom odgojno-obrazovnog procesa trebaju poticati kritičko mišljenje, rasprave utemeljene na naučnim činjenicama te fleksibilnost mišljenja. Od nastavnika se očekuje poticanje rasprave među učenicima o njihovim različitim kognitivnim i emocionalnim procesima, osobenostima i razvoju identiteta u adolescenciji. Raspravama o prepoznavanju situacija stresa i frustracija stiže se uvid u učinkovitije očuvanje mentalnog zdravlja i

ostvarenje veće psihološke dobrobiti za pojedinca. Učenici moraju imati priliku razmjenjivati i primjenjivati informacije, izraziti vlastito mišljenje, raditi u timu. Na nastavniku je da procijeni i odabere metode za koje smatra da će učenicima omogućiti ostvarivanje navedenih ishoda.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA:

- odsjek pedagogija i psihologija

a) VII stepen profesor pedagogije i psihologije,

b) II ciklus bolonjskog visokoobrazovnog procesa – magistar pedagogije i psihologije;

- odsjek psihologija

a) VII stepen diplomirani psiholog,

b) II ciklus bolonjskog visoko-obrazovnog procesa – magistar psihologije i položena pedagoško-psihološka i metodičko-didaktička grupa predmeta